

Beslutningsforslag nr. B 119. Fremsat den 15. marts 2000 af Villy Søvnald (SF), Anne Bastrup (SF) og Jes Lunde (SF)

Forslag til folketingsbeslutning om forebyggelse af og hjælp til løsning af gældsproblemer

Med henblik på at hjælpe personer, der har eller er på vej ud i gældsproblemer, som de ikke magter at løse selv, opfordrer Folketinget regeringen til inden 1. januar 2001 at fremlægge en redegørelse for:

1. Hvilke initiativer, der kan iværksættes for at sikre uddannelse og efteruddannelse af rådgivere, der kan hjælpe og rådgive personer og familier, der har eller trues af gældsproblemer.
2. Hvordan det sikres, at bistandskontorerne kan yde kvalificeret hjælp til modtagere af kontanthjælp m.fl., så disse personers gældsproblemer kan forebygges og afhjælpes.
3. På hvilken måde pengeinstitutterne forpligtende kan inddrages i en indsats over truen-
de gældsproblemer, f.eks. gennem tilbud om budgetkonti, udarbejdelse af informationsmateriale, rådgivning osv.
4. Muligheder for at fremme alternativ privat rådgivning og budgetstyring på økonomiske vilkår, der gør, at tilbudene vil blive brugt af de gældsramte.
5. Hvorledes retssikkerheden for skyldnere, der har modtaget og efterlevet kvalificeret rådgivning, kan styrkes.
6. Om reglerne for forældelse af gæld og forrentning af gammel gæld er rimelige.
7. Om der i folkeskolen, gymnasiet, hf m.v. i tilstrækkelig grad undervises i personlig økonomi, budgetlægning m.v.

Bemærkninger til forslaget

Mange sociale problemer opstår og forværres på grund af gæld. Det er almindeligt at have en vis gæld, men for nogle vokser den dem over hovedet. Det er ikke beløbets absolutte størrelse, der er afgørende. For nogle kan selv forholdsvis små poster blive et uoverskueligt problem, fordi beløbet er for stort i forhold til deres betalingsevne. De bliver nødt til at låne mere og mere for at betale enhver sit. Ofte er baggrunden, at de er ramt af arbejdsløshed, sygdom eller anden indkomstnedgang, men det kan også være fejlslagne investeringer, en virksomhed, der gik ned, eller et alment overforbrug. En dag ramler korthuset, kreditmulighederne er udtømte, og personen står tilbage med en uoverskuelig gæld, som næppe nogen sinde kan betales tilbage.

Uanset årsag og skyld er det et stort problem både for den gældsramte og for kreditorerne og kan også blive det for samfundet, idet stor gæld ofte fører til en frygtelig social nedtur. I Danmark er der visse muligheder for gældssanering i de værste tilfælde, men der er en næsten total mangel på tilbud om hjælp til selvhjælp, før det kommer så langt. Ligeledes mangler der stort set enhver form for forebyggelse på trods af, at forebyggelse også her er langt bedre end »behandling«, når skaden er sket.

Det er klart, at nogle mennesker med åbne øjne stifter al den gæld, de kan komme af sted med, uden nogen sinde at drømme om at betale den tilbage. Det er ikke så meget den gruppe, dette forslag sigter imod.

Det er de mange mennesker, der uforvarende kommer ud i gældsproblemer, enten fordi de ikke kan overskue deres økonomi og lægge et budget, eller fordi de som følge af skilsmisse, indkomstnedgang eller andet ikke kan få tingene til at hænge sammen, hvor gerne de end ville. Det er her, man finder den typiske person med gældsproblemer. Derfor duer det ikke at sige, at folk bare må løse deres økonomiske problemer selv. SF mener selvsagt, at folk har et ansvar for sig selv, men fakta er også, at mange af dem, der hellere end gerne ville løfte dette ansvar, ikke magter det, når problemerne bliver for voldsomme.

SF ønsker med dette beslutningsforslag at få iværksat en indsats til forebyggelse af gældsproblemer og hjælp til løsning af gældsproblemer, mens de stadig har et overskueligt omfang. Danmark var først i Norden med en lov om gældssanering, men vi er langt bagefter de øvrige lande, når det gælder forebyggelse af gældsproblemer og afhjælpning af gældsproblemer på et tidligere tidspunkt i forløbet.

Når SF lægger op til, at regeringen skal fremlægge en redegørelse skyldes det, at der er behov for at undersøge præcis, hvorledes indsatsen skal udformes, så den bliver så effektiv så muligt inden for realistiske budgetrammer.

Nogle af de initiativer, SF lægger op til, vil koste det offentlige penge. Det gælder især muligheden for økonomisk rådgivning på bistandskontorer m.v. og en eventuel økonomisk støtte til alternativ privat rådgivning. Der er imidlertid ingen tvivl om, at en indsats her vil betyde færre sociale nedture og dermed spare det offentlige for store udgifter og tab af skatteindtægter. På sigt vil indsatsen samlet forbedre både en række personers privatøkonomi og samfundsøkonomien – ud over at give mange et bedre liv.

Bemærkninger til forslagets enkelte punkter

Ad 1.

I Sverige er over 2.000 personer uddannet i økonomisk rådgivning, og de sidder som forbrugervejledere og i socialforvaltninger. I Danmark er det begrænset, hvor meget f.eks. socialrådgivere, bankfolk og revisorer uddannes i økonomisk rådgivning for gældstruede eller -ramte. Der er ikke mindst brug for uddannelse i, hvordan man hjælper gældsramte og dårlige betalere ud af de uheldige adfærdsmønstre, de ofte hænger fast i. Det kræver igen, at rådgiverne har kendskab til sådanne adfærdsmønstre.

SF mener, der er behov for at styrke dette element i de nævnte og andre uddannelser.

Endvidere er der brug for efteruddannelsesmuligheder – også nogle, der henvender sig til f.eks. (fag)for-

eningsfolk, der uden at være uddannet til det, beskæftiger sig med rådgivning af medlemmer osv.

Endelig bør det overvejes, om der er behov for at etablere en egentlig, særskilt uddannelse i økonomisk rådgivning af private.

Ad 2.

De færreste bistandskontorer er gearet til at give økonomisk rådgivning, selv om man ikke mindst her finder mange gældsramte og -truede. Det er en meget alvorlig mangel; her er der brug for en intensiv indsats.

Hertil kommer, at det i dag nærmest er uset, at ikke-klienter henvender sig til bistandskontoret for at få økonomisk rådgivning, selv om forebyggelse af sociale problemer er et hovedformål i bistandsloven.

Dette problem kan tænkes løst enten ved, at alle socialrådgivere uddannes i økonomisk rådgivning af denne type, eller måske mere sandsynligt ved, at der ansættes personale med et sådant speciale på kontorerne. Det kan være socialrådgivere med ekstra uddannelse i økonomisk rådgivning og/eller særligt uddannede personer.

Ad 3.

Pengeinstitutterne har en særlig interesse i og også et særligt ansvar for, at færre rammes af uoverskuelige gældsproblemer. Men det virker ikke, som om de danske pengeinstitutter prioriterer denne opgave særlig højt. Derfor bør der indledes forhandlinger med Finansrådet om, hvad banker og sparekasser kan bidrage med. Det kunne f.eks. være følgende:

- Bedre muligheder for, at gældstruede og -ramte tilbydes rådgivning og personlig budgetlægning fra pengeinstituttets side, før gælden løber løbsk. Dette forudsætter formentlig en styrkelse af uddannelserne, jf. pkt. 1. I dag ser vi en række tilfælde, hvor banken i stedet tillader overtræk på overtræk for så pludselig at smække kassen i. Det er hverken god bankdrift eller samfundsmæssig ansvarlighed!
- Mere forståelse for, at en budgetkonto ofte er et nyttigt instrument, når nogen skal hjælpes ud af en gældssituation. I dag er bankerne tilbageholdende med at tilbyde folk budgetkonto, selv i de tilfælde, hvor den kan skrues sammen på en måde, så bankens tilgodehavende faktisk bliver afviklet. Det må afklares, hvorfor pengeinstitutterne i nogle tilfælde nægter folk at etablere en budgetkonto, og hvad der kan gøres for at ændre situationen.

- Udarbejdelse af informations- og undervisningsmateriale om gældsproblemer. I Sverige har pengeinstitutterne finansieret sådant materiale.

Ad 4.

Det er imidlertid usikkert, om pengeinstitutterne vil løfte denne opgave, ligesom der er mange mennesker, der føler, at en socialrådgiver ikke optræder som »deres« rådgiver, men som kommunens repræsentant. Og i alle tilfælde er der brug for en vifte af tilbud for at give flest muligt chancen.

Derfor bør det i redegørelsen overvejes, hvorledes man kan fremme uafhængig, privat rådgivning til denne gruppe. Det vil formentlig kræve en eller anden form for økonomisk tilskud, da de gældsramte i sagens natur dårligt har råd til at betale fuld pris for denne type hjælp.

Et af de tilbud, der kunne komme på tale, er, at den gældsramte får mulighed for at »aflevere sin økonomi« i en periode til rådgiveren, der så sørger for at fordele løn eller anden indkomst til kreditorer, faste udgifter og løbende udgifter efter aftale med den pågældende på en måde, så de penge, der er til løbende udgifter, bliver stillet til rådighed i et jævnt tempo. Det er en model, som Økonomicerteret i Risskov har gode erfaringer med.

Ad 5.

I dag er retssikkerheden for gældsramte meget begrænset. De kan pludselig blive udsat for krav fra pengeinstitutter og andre kreditorer, der helt vælter læsset. Efter SF's opfattelse virker det uheldigt, hvis en person faktisk aktivt har forsøgt at løse sine problemer ved at få rådgivning, aftale en afviklingsordning og har levet op til aftalen efter bedste evne. Derfor bør sådanne aftaler, der f.eks. er indgået med en bank, også være bindende for denne, og fogedretten, der bedømmer inkassokrav, bør tage hensyn til, om en debitor har vist sig villig, eller uvillig, til at forsøge at få gælden afviklet. Afgiften for møde i fogedretten bør kunne nedsættes eller helt bortfalde for disse debitorer; ellers kan den i sig selv bidrage til at vælte afviklingsordningen!

Ad 6.

Et særligt problem for gældsramte er, at bankerne har mulighed for at opkræve ganske høje renter af forfalden gæld, og forældelsesfristen for gæld er lang i Danmark. Det betyder, at store gældsproblemer hurtigt vokser sig større, og at personer, der faktisk har gjort deres bedste for at komme ud af gælden, pludselig kan blive mødt med krav, som ligger mange år til-

bage. Der er selvfølgelig også hensyn at tage til kreditorene, men balancen er ikke rimelig, som det er beskrevet af højesteretsdommer, dr.jur. Peter Blok, bl.a. i Ugeskrift for Retsvæsen, jf. UfR 2000 B p. 2. ff.

Der bør derfor i redegørelsen tages stilling til en modernisering af praksis og lovgivning på dette område, gerne på linje med det af Peter Blok foreslåede.

Ad 7.

Folkeskolen og ungdomsuddannelserne indeholder i dag kun meget lidt om personlig økonomisk planlægning. Det forudsættes, at det kan alle uden videre finde ud af. Efter SF's mening bør undervisningen styrkes på dette punkt. Eleverne skal bl.a. orienteres om, hvilke muligheder der er for at få hjælp - når samfundet altså engang har sørget for at få etableret disse muligheder.

Skriftlig fremsættelse

Villy Søvnald (SF):

Som ordfører for forslagsstillerne tillader jeg mig herved at fremsætte:

Forslag til folketingsbeslutning om forebyggelse af og hjælp til løsning af gældsproblemer.
(Beslutningsforslag nr. B 119).

Jeg henviser i øvrigt til de bemærkninger, der ledsager forslaget, og anbefaler det til Tingets velvillige behandling.